

Inning 'compensatoire' billijke vergoeding : BTW op beheersvergoeding

Auteur(s): Brent Springael

Editie: 1848 p. 5

Publicatiedatum: 11 september 2024

Rechtbank/Hof: H.v.J.

Datum van uitspraak: 04 juli 2024

Inning 'compensatoire' billijke vergoeding : BTW op beheersvergoeding

Het Hof van Justitie bevestigt dat beheersorganisaties die bij de gebruikers de zogenaamde '*compensatoire*' billijke vergoedingen innen voor het gebruik van auteursrechten of naburige rechten, BTW moeten toepassen op de beheersvergoedingen die zij op die billijke vergoedingen inhouden alvorens ze aan de rechthebbenden door te storten (HvJ 4 juli 2024, C-179/23, *Credidam*). Dat de '*compensatoire*' billijke vergoedingen buiten de BTW-sfeer vallen, maakt niet dat ook de beheersvergoeding daarbuiten valt. In de praktijk betekent dit dat beheersorganisaties een factuur moeten uitreiken aan de rechthebbende auteurs en uitvoerende kunstenaars die de BTW op de beheersvergoeding desgevallend kunnen recupereren.

Feiten

Credidam is een Roemeense organisatie voor collectief beheer van auteurs- en naburige rechten, die haar activiteit uitoefent in de vorm van een vereniging van uitvoerende kunstenaars. Zij houdt zich met name bezig met de inning en verdeling van compensaties die aan de uitvoerende kunstenaars verschuldigd zijn door de gebruikers van hun artistieke diensten. Om haar werkingskosten te dekken, int zij een beheersvergoeding die op die compensaties wordt ingehouden.

Een regeringsbesluit voorzag erin dat de compensaties die Roemeense collectieve beheersorganisaties ten behoeve van de rechthebbenden innen voor o.a. het kopiëren voor privégebruik, niet binnen de werkingssfeer van de BTW vallen, maar de beheersvergoeding die deze organisaties daarop inhouden wél. De beheersorganisatie levert namelijk een 'inningsdienst' ten aanzien van de rechthebbenden.

Credidam betwistte dat BTW verschuldigd zou zijn op dergelijke beheersvergoedingen. De beheersvergoeding is accessoir aan de compensaties waarop ze worden ingehouden. Op basis van het principe 'bijzaak volgt hoofdzaak' moeten de beheersvergoedingen dus buiten de werkingssfeer van de BTW vallen als de compensatie voor het kopiëren voor privégebruik dat ook is. In ondergeschikte orde zag Credidam nog twee redenen om geen BTW te moeten toepassen : (i) er bestaat geen rechtsbetrekking tussen de beheersorganisaties en de rechthebbenden, aangezien de compensatie alsook het bedrag opgelegd worden door de wet; en (ii) desgevallend moet men de commissionair-

structuur toepassen, waarbij de aan de rechthebbende doorgestorte compensatie (d.i. na inhouding van de beheersvergoeding) buiten de BTW valt, net zoals het globale bedrag geïnd bij de gebruikers buiten de BTW valt.

Prejudiciële vragen

Deze discussie leidde finaal tot een procedure voor het Roemeense Hof van Cassatie dat om een prejudiciële beslissing verzocht omtrent de volgende vragen :

(1) Gaat het bij de activiteiten van de organisaties voor collectief beheer die bestaan in de inning, verdeling en betaling van de compensatie, waarvoor deze organisaties als tegenprestatie een vergoeding ontvangen, ten aanzien van de houders van auteursrechten of naburige rechten om een dienst (in de zin van de BTW-Richtlijn) ?

(2) Zo ja, gaat het nog steeds om een dienst, ingeval de rechthebbenden - voor wier rekening de organisaties voor collectief beheer de compensatie ontvangen - worden geacht geen diensten te verrichten voor de gebruikers die de compensatie moeten betalen ?

Voorafgaande rechtspraak

Voor een goed begrip van het arrest is het nuttig kort twee voorgaande arresten van het Hof van Justitie inzake 'billijke vergoedingen' in herinnering te brengen (zie over het begrip 'billijke vergoeding' en de uiteenlopende ladingen die het dekt, [Fisc., nr. 1703, p. 2](#)).

In het *SAWP*-arrest van 18 januari 2017 oordeelde het Hof dat de 'billijke vergoeding' voor reprografierechten, via de verplichte tussenkomst van een beheersorganisatie, niet aan BTW is onderworpen (arrest nr. C-37/16; [Fisc., nr. 1519, p. 7](#)). In het *UCMR-ADA*-arrest van 21 januari 2021 leek het Hof een u-bocht te nemen (arrest nr. C-501/19; [Fisc., nr. 1703, p. 1](#)). In dit laatste arrest stelde het Hof dat de 'billijke vergoeding' aan auteurs (zoals componisten en songwriters) voor de mededeling van muziekwerken aan het publiek, via de verplichte tussenkomst van een beheersorganisatie, wél aan BTW onderworpen is.

De verklaring voor deze schijnbaar tegenstrijdige beslissingen was de volgende. Uit vaste rechtspraak van het Hof (C-37/16, *SAWP*; C-43/19, *Vodafone Portugal*; ...) vloeit voort dat een dienst slechts belastbaar is, (i) wanneer tussen de verrichter en de ontvanger van de dienst een *rechtsbetrekking* bestaat waarbij over en weer prestaties worden uitgewisseld (er moet dus een *rechtstreeks verband* bestaan tussen de dienst en de tegenprestatie), en (ii) wanneer de door de dienstverrichter ontvangen vergoeding de *werkelijke tegenwaarde* vormt van de aan de ontvanger verleende dienst.

Zo zal een '*compensatoire*' billijke vergoeding geen dienst uitmaken wanneer (i) een wettelijk voorschrift de toekenning alsook de omvang ervan bepaalt (er is dan immers geen 'rechtsbetrekking' tussen de partijen), en (ii) de heffing dient als billijke compensatie voor het nadeel dat rechthebbenden lijden doordat hun werken zonder toestemming worden gereproduceerd en hun rechten niet in acht worden genomen (de compensatie is dan geen rechtstreekse tegenwaarde van een prestatie).

Daarentegen, als de gebruikers een uitdrukkelijke toestemming moeten verkrijgen (van de beheersvennootschap, die voor rekening van de rechthebbenden handelt), komt er wél een *rechtsbetrekking* tot stand. De betaling van de billijke vergoeding door de gebruiker toont dan het rechtstreekse verband tussen de dienst en de tegenprestatie aan. Bovendien is de ontvangen vergoeding ook de daadwerkelijke tegenwaarde, als de verschuldigde bedragen zijn onderhandeld met de gebruikers, zij het aan de hand van de

bij wet vastgestelde methoden, en bijgevolg bedoeld zijn om de verleende dienst effectief en proportioneel te vergoeden.

Terzijde maar voor de volledigheid, bevestigde het Hof in het *UCMR-ADA*-arrest dat de verplichte tussenkomst van de beheersorganisatie geen afbreuk doet aan deze rechtsverhouding. Zij wordt geacht louter op te treden als 'commissionair' voor rekening van de rechthebbenden (zodat zij de handeling ook in eigen naam met BTW moet factureren).

De ene billijke vergoeding is dus de andere niet. Elke 'billijke vergoeding' die beheersvennootschappen op grond van een wettelijk voorschrift innen, moet men apart toetsen aan de voormelde voorwaarden om de juiste BTW-behandeling te bepalen.

Een Belgisch voorbeeld ter illustratie : BTW is van toepassing op de inningen voor uitvoerende kunstenaars in de muzieksector ter vergoeding van de mededeling aan het publiek *waarvoor een toelating vereist is* en waarvan de vergoeding door de beheersvennootschappen bepaald wordt (bv. het draaien van muziek in een discotheek of op een studentenfuif waar toegangsgeld wordt gevraagd) (cf. art. XI.205, § 1 WER). Daarentegen vallen 'gelijkaardige' inningen voor diezelfde rechthebbenden in principe buiten de BTW-sfeer indien er *geen toelating is vereist* en het *bedrag bij wet of KB is vastgesteld* (bv. muziek gebruikt in jeugdhuizen, horecazaken, ...); (cf. art. XI.212 WER); ([Fisc., nr. 1703, p. 1](#)). Ook de vergoeding voor privékopie (geïnd via Auvibel) of de reprografievergoeding (geïnd via Reprobel) - vergelijkbaar met de vergoedingen in het hier besproken *Credidam*-arrest - zijn voorbeelden van '*compensatoire*' vergoedingen buiten de BTW-sfeer.

Voor de volledigheid weze gewaarschuwd voor een (tot heden) afwijkende visie van de Centrale Administratie. Zij lijkt toch nog (blijkens een niet gepubliceerde administratieve beslissing) uit te gaan van het bestaan van een rechtsbetrekking met de gebruikers wanneer beheersorganisaties in sommige omstandigheden in beperkte mate zouden 'onderhandelen' met de gebruikers. Hierdoor zouden bv. reprografievergoedingen vooralsnog onder toepassing van de BTW vallen. Deze visie is voor kritiek vatbaar om een aantal redenen : (i) de gesprekken of 'onderhandelingen' met gebruikers gaan hooguit om de vaststelling van het aantal waarop de vergoeding moet worden berekend (met name omdat men niet altijd de exacte aantallen kan bewijzen of vaststellen), (ii) de relevante KB's reppen met geen woord over enige bevoegdheid voor de beheersorganisatie om met gebruikers te onderhandelen, laat staan over de verschuldigdheid van de schadevergoeding of de omvang (per pagina, toestel, ...) ervan, en (iii) de KB's benoemen deze vergoedingen expliciet als 'schadevergoeding'.

Analyse van het Hof

Het Hof analyseert de vraag of een organisatie voor collectief beheer van auteurs- en naburige rechten een belastbare dienst verricht wanneer zij :

(1) overeenkomstig de wet compensaties int, verdeelt en betaalt die door de wettelijk bepaalde eindgebruikers aan de rechthebbenden zijn verschuldigd, en

(2) op deze compensaties een door deze rechthebbenden verschuldigde beheersvergoeding inhoudt ter dekking van de kosten die aan deze activiteit zijn verbonden, indien de aldus voor rekening van de rechthebbenden ontvangen compensaties geen tegenprestatie vormen voor diensten in de zin van de BTW-Richtlijn die door deze rechthebbenden ten behoeve van die gebruikers zijn verricht.

Inningshandelingen zijn belastbare dienst

Het Hof stelt vooreerst vast dat de vraag '*compensatoire*' billijke vergoedingen betreft, vergelijkbaar met deze in het *SAWP*-arrest (m.n. de door de wet opgelegde en begrote schadevergoedingen voor het gebruik van naburige rechten zonder dat gebruikers de toestemming van de rechthebbenden moeten vragen). Deze vallen dus buiten de BTW-sfeer.

Voorts zijn de rechthebbenden aan de beheersorganisatie een beheersvergoeding verschuldigd, die dient om "alle kosten te dekken die voortvloeien uit de werking van de collectieve beheersorganisatie en de inning, de verdeling en de betaling van compensaties". De beheersorganisatie houdt deze in bij de verdeling van de verschuldigde bedragen.

Hieruit leidt het Hof af dat er tussen de beheersorganisatie en de rechthebbenden die zij vertegenwoordigt, wel degelijk een rechtsbetrekking ontstaat in het kader waarvan over en weer diensten worden verricht, en die zodoende een rechtstreeks verband tot stand brengt tussen de diensten van collectief beheer die door deze organisatie worden verleend en de financiële prestatie van die rechthebbenden, die bestaat in de betaling van de beheersvergoeding. Deze vergoeding is namelijk slechts verschuldigd voor zover die diensten van collectief beheer worden verricht en vormt er de daadwerkelijke tegenprestatie voor.

Dienst krachtens de wet

Dat de dienst van collectief beheer en de betaling van deze beheersvergoeding wettelijk is geregeld, doet verder niets af aan deze beoordeling. Het is perfect mogelijk dat een dienst bestaat op grond van de wet (zie art. 25, c) BTW-Richtlijn); in dat geval is het net deze wettelijke regeling die het rechtstreeks verband tot stand brengt tussen de dienst en de betaling van de beheersvergoeding.

Commissionair-structuur is niet aan de orde

Ook het argument van de commissionair-structuur wijst het Hof van de hand. Het strookt immers niet met de economische en commerciële realiteit, die een fundamenteel criterium is voor de toepassing van het gemeenschappelijke BTW-stelsel (*ITH*-arrest van 12 november 2020, C-734/19).

De commissionair-structuur houdt in dat wanneer door tussenkomst van een belastingplichtige, handelend in eigen naam, maar voor rekening van een ander, een dienst wordt verricht, de betrokken belastingplichtige (de tussenpersoon) geacht wordt deze dienst zelf te hebben afgenomen en te hebben verricht. Die bepaling creëert dus een juridische fictie waarbij twee identieke diensten achtereenvolgens worden verricht : de tussenpersoon (bv. de beheersorganisatie) ontvangt in eerste instantie de dienst van de opdrachtgever (bv. de auteur of uitvoerende kunstenaar) en levert in tweede instantie deze dienst dan zelf aan de klant (bv. de gebruikers).

Bij de '*compensatoire*' billijke inningen werkt die commissionair-structuur echter niet : de rechthebbenden hebben immers nooit enige dienst geleverd aan de gebruikers waarbij de beheersorganisatie is tussengekomen. Gelet op de economische en commerciële realiteit van de betrokken activiteit, is er enkel sprake van (innings)diensten die de beheersorganisatie rechtstreeks voor de rechthebbenden verricht, en waarvoor de beheersvergoeding de werkelijke tegenprestatie vormt.

De niet-belastbaarheid van de 'dwanglicentie' is irrelevant

Dat de diensten van de beheersorganisaties een inning bij de gebruikers "voor rekening

van" de rechthebbenden inhouden en dat zij "accessoir" zijn aan handelingen die niet aan BTW zijn onderworpen (*in casu* het verlenen van een 'dwanglicentie'), kan er niet toe leiden dat deze (innings)diensten niet belastbaar zijn voor de BTW.

Anders gesteld : niet-belastbare handelingen (zoals de door de wet toegekende reproductierechten waarvoor de wet in een compensatoire vergoeding voorziet) vormen geen "economische activiteit" voor toepassing van de BTW-Richtlijn (zie in die zin arrest van 18 januari 2017, *SAWP*, C-37/16). En aangezien dergelijke handelingen niet onder de BTW-Richtlijn vallen, kunnen zij, noch naar analogie van de *commissionair*-structuur, noch anderszins in aanmerking worden genomen om de belastbaarheid ter discussie te stellen van een andere handeling (met name de inningsdiensten) die duidelijk een belastbare dienst is.

Conclusie

Een organisatie voor collectief beheer van auteurs- en naburige rechten verricht een (belastbare) dienst (in de zin van de BTW-Richtlijn) wanneer zij, ten eerste, overeenkomstig de wet compensaties int, verdeelt en betaalt die door de wettelijk bepaalde eindgebruikers aan de rechthebbenden zijn verschuldigd en, ten tweede, op deze compensaties een door deze rechthebbenden verschuldigde beheersvergoeding inhoudt ter dekking van de kosten die aan deze activiteit zijn verbonden, ingeval de aldus voor rekening van de rechthebbenden ontvangen compensaties geen tegenprestatie vormen voor (belastbare) diensten die door deze rechthebbenden ten behoeve van die gebruikers zijn verricht.

Praktische implicaties

Deze uitspraak heeft enerzijds consequenties voor beheersorganisaties die dergelijke 'compensatoire' billijke vergoedingen innen bij gebruikers. Zij moeten dus een factuur richten aan de rechthebbenden voor de ingehouden beheersvergoeding. In een Belgische constellatie bepaalt de wet welke organisatie de respectieve 'billijke vergoedingen' moet innen (daaronder bv. Auvibel, Reprobel, SABAM en Playright). Indien de rechthebbenden zich echter laten vertegenwoordigen door een 'sector'-beheersorganisatie (bv. JAM, VEWA, deAuteurs, ...) zal de doorstorting niet rechtstreeks gebeuren aan de rechthebbenden, maar aan deze tussenkomende sectorbeheersorganisaties.

Anderzijds zullen de rechthebbenden (al dan niet via hun tussenkomende sectorbeheersorganisatie) een factuur moeten ontvangen om hen in staat te stellen de BTW op deze beheersvergoeding te kunnen recupereren (in de mate ze recht op aftrek hebben). Voor de rechthebbenden die zich beroepen op het gedoogbeleid van de BTW-Administratie om zich niet voor BTW-doeleinden te moeten registreren indien ze hun rechten enkel innen via een beheersorganisatie (zie Aanschrijving 71/166) en voor het overige geen belastbare handelingen stellen, leidt de juiste toepassing van de Europese rechtspraak wel tot een bijkomende kost aangezien zij zonder BTW-registratie geen BTW kunnen recupereren.

Brent Springael